

Folkhögskole Veteranen

NR 4 2017

Jubla över budgetpropositionen 2018

Björn Grip

2018 års budgetproposition innehåller en satsning på folkhögskolan som är större än på mången god dag. Totalt är det en ökning med 676 miljoner kronor, vilket räcker till 5 000 nya platser på allmän och särskild kurs, samt satsningar därutöver på etableringskurser, svenska från dag ett, med mera. Satsningen är större än kunskapslyftet, det sena 1990-talets kraftiga satsning på ett kunskapslyft för vuxna. Vad mera är; det är en kraftig utbyggnad av skolformens kärnverksamhet, vilket inte var fallet på 1990-talet, då pengarna framför allt kom via arbetsförmedlingens upphandling av folkhögskolekurser. Då försvann pengarna när "lyftet" var genomfört. Dessutom låg rekryteringsansvaret av elever på arbetsförmedlingen.

Bakom budgetpropositionen står regeringens båda partier, socialdemokraterna och miljöpartiet, som förhandlat fram budgeten tillsammans med vänsterpartiet. Även centerpartiet står i huvudsak bakom förslagen och den kraftiga satsningen på folkbildning.

Moderaterna avvisar regeringens nya satsning på folkbildningen då de anser att "folkbildningen inte skall vara ett verktyg för att dölja den öppna arbetslösheten".

Även Liberalerna avvisar regeringens förslag och varnar för att satsningen är "alltför stor och snabb för att kunna genomföras utan urholkad kvalitet". Liberalerna motsätter sig också regeringens förslag om att utbilda föräldrar att bättre kunna hjälpa sina barn med läxorna. En satsning som skulle hantieras av studieförbunden. Enligt liberalerna strider satsningen mot det fria och frivilliga i svensk folkbildning.

Kristdemokraterna vill slopa bidraget på 95 miljoner till svenska från dag ett och istället satsa på ett asylprogram med bland annat kvalificerad undervisning i svenska för invandrare.

Längst i sin kritik av regeringens förslag går Sverigedemokraterna som i sin budgetmotion anser att "uppenbart samhällsplittrande, mångkulturellistiska verksamheter samt verksamheter präglade av politisk extremism eller ensidig politisk påverkan inte längre ska kunna uppbära statligt stöd". De avvisar nya utbildningsplatser på folkhögskolans allmänna kurs och vill inte längre satsa på folkbildning för nyanlända.

I Folkhögskollärarnas tidskrift, *Folkhögskolan*, hörs det också kritiska röster. Någon varnar, i likhet med i liberalernas folkbildningsmotion, att det finns risk för kvalitetsförsämring med en så pass snabb utbyggnad. En annan röst varnar för att alltför mycket kraft går åt till att vara statens städgumma när det gäller integrering av nyanlända, en argumentation som tangerar moderaternas kritik.

Det är klart att det finns risker och hot med allt som görs, och det ska naturligtvis inte negligeras. För min del är det dock självklart att folkbildningens aktiva och sympatisörer borde brista ut i en behärskad jubelsång, i synnerhet de som är engagerade för folkhögskolan. Budgeten är ett erkännande av de resultat som gjorts och en tillit att folkhögskolans frihet inte missbrukas.

Foto: Staffan Myrbäck

Veteranträff på Gamleby folkhögskola

Hans Ålund

Välkommen till Veteranträff på Gamleby folkhögskola.

Tid: Tisdagen den 17 april 2018 kl 10.00-15.00.

Anmäl dig till nedanstående adress och önskar du övernattnings eller att bli hämtad vid stationen 1 km från skolan så hör av dig till undertecknad.

Vi pratar om aktuella folkhögskolefrågor och får en orientering om skolans verksamhet.

Jag, rektor, biträdande rektor och SYV, som har hand om mycket av myndighetskontakterna kring kurserna, kommer att medverka.

Anmälan till
hans.alund@telia.com
070-632 77 26

FOLKHÖGSKOLE VETERANEN

MEDLEMSBLAD
FÖR FOLKHÖGSKOLANS
VETERANFÖRENING

www.vetfolk.dinstudio.se

Nummer 4
Årgång 17
december 2017

Medlem i föreningen blir du genom att betala in medlemsavgiften 250 kr per år till Folkhögskolans Veteranförening plusgirokonto 400 28 34-2. Glöm inte att ange namn och adress!

Innehåll

Jubla över budgetpropositionen	1
Vestlunddagarna 2018	1
Nyheter inför 2018	2
En vinter på Sigtuna folkhögskola	3
Veteranträff på Gamleby folkhögskola	3
Harriet Löwenhjelm - 1920-talets Perrot	4
Replik till Stewe Claesons läsning av en rad jubileumsskrifter	6
Valla folkhögskola och Vallastaden	7
Uppståndelse i Cookham	8
Godä nyheter - Karibu	9
Jag + folkhögskolan = sant	10
Veteranen noterar	11
Seminarium kring folkhögskolans internationella arbete	12
En folkhögskola mitt i miljonprogrammet!	12

Redaktionskommitté

Urban Lundin
urban.lundin@folkbildning.net

Tore Mellberg (layout)
tore.mellberg@folkbildning.net

Föreningens postadress (ordförande)

Folkhögskoleveteranen
c/o Björn Grip epost
Sturegatan 9B bjorn Grip@hotmail.com
614 32 Söderköping tel 070-540 95 79

Kassör

Kent Jonelind epost
Marielundsvägen 7 kent.jonelind@gmail.com
824 31 Hudiksvall tel 070-550 37 59

Nyheter inför 2018

Redaktionen

Redaktionen och styrelsen hade i slutet av november ett gemensamt möte, där föreningens publikationer diskuterades. Vi kom fram till några viktiga beslut, som vi tror kommer att vara till stor glädje för våra medlemmar.

De flesta tycker att det tryckta medlemsbladet är den viktigaste publikationen, om vi tolkat saken rätt. Det ser vi som en tydlig vägledning för vårt arbete. Samtidigt som vi arbetar hårt för att få in fler bidrag från läsarna, inte minst de kvinnliga, så tvingar ekonomiska skäl oss att begränsa antalet sidor i tidningen. När vi har så mycket material att vi inte rymmer allt i nästa nummer, kommer vi att agera på något av dessa tre sätt:

1. Vi senarelägger, i fullt samförstånd med bidragsgivaren, publiceringen till ett senare nummer.
2. Vi ger er en kortversion av bidraget i tidningen, och publicerar sedan hela artikeln på vår hemsida, vetfolk.dinstudio.se. Den metoden fungerar framgångsrikt bara om skribenten själv gör en kortversion av sitt material. Vi får se hur detta fungerar vartefter.
3. Vi publicerar hela artikeln som extramaterial på vår hemsida. Till detta nummer kan du på hemsidan läsa artikeln *En bondestudent - ett porträtt av Salix-kungen*, *Sven Johan Enander*

Vår bredaste kontaktyta mot omvärlden är vår Facebooksida, **Folkhögskolans veteranförening - öppen sida**. Vi kommer att utnyttja den kanalen för utåtriktade aktiviteter och pålysningar. Men vi vet samtidigt att många av våra medlemmar inte har konton på Facebook, så vi kommer att prioritera hemsidan, när det gäller service till medlemmarna.

Förutom det som nämnts ovan kommer vi också att skapa temasidor på hemsidan, där det mesta som skapats inom tidningens ram, kan hittas samlat på ett överskådligt sätt. Så den som vill fördjupa sig i **Poesihörnan**, kan hitta alla bidragen på hemsidan. Detsamma gäller andra teman: **Konsthörnan**, **Osannolika möten**, **Jag drömmer om folkhögskolan** (Stewe Claeson), **Anekdoten**, **Jag + folkhögskolan = sant**, och **Att göra gott som veteran**. Vill du bidra med artiklar inom dessa teman - välkommen!

Har du förresten noterat att vi har en gästblogg på hemsidan? Välkommen med dina synpunkter!

Vi har sparat det bästa till sist! Under år 2018 kommer Clara Nankler Hyldgaard-Jensen att ingå i redaktionen för folkhögskoleveteranen. Välkommen Clara!

Bättre, enklare och billigare!

Kent Jonelind, kassör - ekonomi och medlemsregister

Föreningen har beslut och ambitioner att under 2018 förbättra servicen till alla medlemmar. Samtidigt vill vi spara arbete och porto för redaktionen i samband med utskick av medlemsbladet. Allt styrelsen och redaktionen gör baseras på ideellt arbete.

Vid senaste årsmötet lade vi fast ambitionen att "få in fler medlemmar till föreningen, ett styrelsemöte per år kan kanske ersättas med telefonkonferens, medlemstidningen kan skickas digitalt stället för till brevlådan, sidor i tidningen kan minskas genom att några läggs ut på hemsidan, sträva efter att få ner resekostnaderna."

Flera medlemmar har redan uttryckt att de hellre vill ha medlemsbladet enbart elektroniskt. Vill du haka på trenden? Vänd dig då till mig!

E-post och mobilnummer?

För att kunna skicka medlemsbladet elektroniskt behöver vi ha din E-postadress. Den har vi också nytta av om vi vill göra utskick från föreningen eller distrikten mellan utgivningsdatumen. Då kan även mobilnummer användas för SMS-utskick. E-postadresser och mobilnummer lägger jag fortlöpande in i vårt medlemsregister.

En vinter på Sigtuna folkhögskola

Gösta Vestlund

Kan en folkhögskola se ut hur som helst, tänkte jag, när jag en dyster oktoberdag 1934 steg av bussen vid Sigtunastiftelsen och såg de mäktiga byggnaderna på höjden framför mig. Jag hade för några år sedan deltagit i en lekafton på Fornby folkhögskola. En som jag minns det måttfull herrgård vid Tunaån. Men här stod jag inför något helt annat.

Höga fönster som på vår hemkyrka, valv och pelare av sten, en rosengård med en fontän i mitten och krönt av allt ett torn med en riktig klocka. Hur skulle det bli att leva en hel vinter i ett kloster? Min förvirring växte, när en vänlig vaktmästare följde mig till det elevhem, där jag skulle bo tillsammans med ett tjugotal kamrater, en gammal herrgård på en udde i Mälaren. Tänk om vinterkursen hade förlagts dit! Och min tveksamhet stärktes genom mötet med mina blivande kamrater. Några kom från välbärgade jordbrukarhem runt Mälardalen, de flesta från utpräglade fattigkvarter i Stockholm och Göteborg. Senare mötte jag övriga kurskamrater, många kvinnliga, de flesta med hemkänsla i olika kyrkliga ungdomsorganisationer och så några från väletablerade medelklassfamiljer i huvudstaden. En brokig skara ett i gåtfullt kloster.

Men mötet med rektor och lärare rätade ut flera frågetecken. De framträdde med den värdighet som lärarjobbet påbjöd men samtidigt med en spontan glädje, som påverkade mig överraskande starkt. Jag förstod senare att flera av kamraterna kände detsamma. Lärarna såg med iver fram mot att göra sina kurser till en berikande upplevelse för oss alla. Undervisningen präglades av föreläsningar, men i några ämnen främst i litteraturhistoria och samhällskunskap tog samtalen efterhand allt större plats. Vi elever upplevde att vi förändrades från mottagare till deltagare. Den känslan förstärktes där uppgifterna krävde ett nära samarbete mellan lärare och elever. Skolan hade bestämda regler. Manliga och kvinnliga elever fick umgås endast i de gemensamma vardagsrummen och i elevhemmen skulle ljuset släckas senast klockan 22. Frispråkigheten både under

lektionerna och på fritiden, särskilt mellan lärarna och arbetargrabbarna, skapade en oväntat ljus atmosfär i "klostret". På fredagarna samlades vi i stora salen till diskussioner om aktuella ämnen. Rektor satt ordförande. Ordet var fritt. Det fanns bara ett förbud: Ingen får sära någon annan. Inläggen kunde bli skarpa, också mot ordföranden. Han log och gav därmed uttryck för den hänsyn som ytterst påverkade våra möten. Då och då präglades inläggen av överraskande väl-talighet, då och då av lika överraskande djupsinne. En av debattörerna lade upp flera böcker på talarstolen, lade handen på dem, såg ut över församlingen och gav sitt slutomdöme i det aktuella ämnet. "Det torde kunna ifrågasättas huruvida och i vad mån här föreligger ett både och eller ett antingen eller." Vi anade djupet men blev svarslösa.

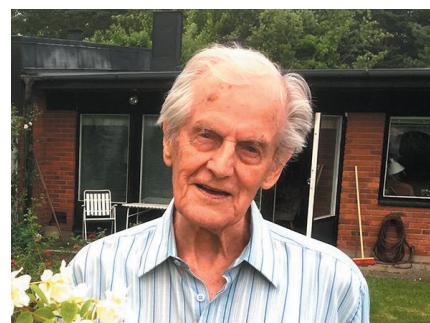
Att det var högt i tak på skolan vittnar en annan händelse om. En av eleverna från "Sibirien" satt en dag i vardagsrummet och läste Svenska Dagbladet. En tidning som aldrig funnits i hans hem. En lärare som kom förbi frågade: "Läser Andersson den där tidningen?" "Ja," svarade Andersson, "hatet måste ha näring".

Vid avslutningen på våren kände nog så gott som alla att vi upplevt en gemenskap, som skulle påverka oss livet ut. Många, många f.d. elever återvände år efter år till sin gamla skola, för att möta sina kurskamrater och stimuleras av den gemenskap de upplevde där.

Runtom i landet upplevde elever detsamma i sina folkhögskolor. Elevförbund bildades och formades av "folkhögskoleandan". "Nostalg" ropade kritikerna. "Källkraft" svarade oräkneliga föredetningar.

Ett tillägg kan vara motiverat för att förklara varför jag kom till Sigtuna folkhögskola. Någon gång på sommaren 1934 besökte en pastorsadjunkt från församlingen mitt hem och erbjöd sig att betala en vinterkurs på folkhögskola för mig. Jag avböjde erbjudandet, men vi avtalade att jag skulle få ett lån som jag skulle betala tillbaka när jag kunde. Jag sökte till Brunnsvik, som var fullsatt, men valde sedan på prästens inrådan

Sigtuna. Många år senare fick jag veta att prästerna i församlingen oroade sig för att mötena på den ungdomsklubb, där jag delade ledningen med en kamrat, ofta slutade med dans. Om jag fick hjälp att studera, kunde kanske danseländet sluta. På så sätt fick jag uppleva en på många sätt avgörande folkhögskolekurs. Hur det gick med dansen vet jag inte.

Demokratisera demokratin

Vestlunddagarna 2018 är ett seminarium under rubriken:

Vad är det du säger?

Ett seminarium om sanning, hopp och vilja

Vi lever i en tid då falska nyheter och konspirationsteorier planteras i det offentliga samtalet. Det är allas vår uppgift att skapa framtidshopp genom berättelsen om respekten för jordens och människornas gemensamma välfärd.

Seminariet genomförs på Tollare folkhögskola 12–13 april.

Anmälan via

www.vestlunddagarna.org

(där du också hittar mer information) **senast 12 mars 2018.**

Harriet Löwenhjelm – 1920-talets Pierrot

Jörgen Håkansson

Det är inte längre så många som känner till Harriet Löwenhjelm. Konstnärligt utbildad bland annat på Konstakademien. Först 1927 slog hon igenom som diktare, nio år efter sin död 1918. Det var då, som denna adelsfrökens dikt- och bildkonst i all sin egensinnighet kom att betraktas som tidstypisk för tjugotalet. Hon recenserades nu med lika stor entusiasm av akademiledamoten Anders Österling som den unge Hjalmar Gullberg. Hon ansågs "företräda en ny tidstyp", en diktare av samma konstnärliga kynne som den Birger Sjöberg, som skrivit Fridas visor.

Idag är det möjligen människor som vi i veteranåldern, som kan få något ljus i blicken när Harriet Löwenhjelmns namn kommer på tal, och som deklamerar "Tallyhoe, Tallyhoe jag har skjutit en dront!" eller börjar sjunga på Hjalmar Cassermans tonsättning av "Beatrice Aurore", alternativt blivit attraherade av någon av Hootenanny Singers, Sven-Bertil Taubes eller Roland Cedermarks tolkningar av poemet. Andra har fäst sig vid en av hennes sista dikter: "Tag mig – håll mig – smek mig sakta. /Famna mig varligt en liten stund. /Gråt ett grand för så trista fakta, /se med ömhet mig sova en blund."

Uppväxt

Harriet Löwenhjelm föddes 1887 i Helsingborg i en familj med fyra syskon. Hon var dotter till kammarherren och översten Gustav Adolf Löwenhjelm och Margareta Dickson. 1896 flyttar familjen till Stockholm. Barnen växte upp i en atmosfär där muntligt berättande, lek och läsande uppmuntrades. Harriet och den yngre brodern Crispin skapar under uppväxten sitt eget fantasirike Klondike med hemmagjorda individualiserade dockor. Många menar att hon livet ut bevarade en nostalgisk längtan till barnheten och dess låtsasvärld. Harriet gick i privata skolor och deltog pliktskyldigast i kurser i sömnad och hushållsgöromål. Som skolflicka blev hon vän med Honorine Hermelin, som sedermera blev rektor för Kvinnliga medborgarskolan på Fogelstad. Harriet gick även några terminer på Anna Sandströms seminarium. Här grundlades vänskapen mellan henne och Elsa Björkman, gift Goldschmidt, en vänskap som med åren blev alltmer förtrolig. Även Elsa kom som vuxen att vara verksam på Fogelstad och skrev efter Harriets död en fantastisk biografi om henne.

Som 17-åring fick Harriet göra en resa med sin far till Ceylon. Denna resa kom att väcka hennes intresse för Orienten och fick verkningar i hennes estetiska skapande. 1908 började hon på Konstakademien som provelev och blev året därpå ordinarie. Men med sitt egensinne och bristande respekt för auktoriteter hade hon svårt att anpassa sig till disciplinen på akademien. 1911 ombads hon sluta, eftersom lärarna inte var nöjda med hennes resultat. Hon fortsatte en tid därefter sina konststudier på Wilhelmsons målarskola. När det 1913 konstaterades att hon drabbats av lungsot gav det henne ett alibi att få stanna kvar i sin egen estetiserande värld att teckna och "poetisera." Samma år gav hon själv ut diktsamlingen "Konsten att älska och dess följder." Inget förlag var då intresserat av hennes dikter. Från 1914 fram till sin död kom Harriet mest att vistas på olika sanatorier. Hon avled i maj 1918 på Romanäs sanatorium utanför Tranås, i likhet med Edith Södergran, 31 år ung.

Konstnär och författare

Harriet Löwenhjelm ansåg sig själv, mest markerat i yngre år, främst som bildkonstnär. Det var som sådan hon ville utbilda sig och skaffa sig en identitet. Till diktsamlingen "Konsten att älska och dess följder" gjorde hon mjukt känsliga etsningar och till sina senare tillkomna sonetter skar hon uttrycksfulla träsnitt. Hon målade också akvareller med fina valörer och arbetade med lavering och tempera. Liksom i sitt författarskap är stämningen i hennes figurstudier en växling mellan ömhet, patos och bisarr humor, några har inspiration i Bibeln. Hennes bildkonst har en påfallande litterär prägel. Från början var dikterna ofta ett slags bruksanvisningar till hennes teckningar, men särskilt under

Poesihörnan

Här kommer ytterligare ett bidrag i vår poesihörna, där vi presenterar en och annan dikt och berättar lite om författaren. Det är Jörgen Håkansson som står för urval och presentationer.

senare år gjorde hon också illustrationer till sina dikter.

Elsa Björkman-Goldschmidt har beskrivit ambivalensen i Harriet Löwenhjelmns livskänsla: "Hon rörde sig i en snårig gränsterräng mellan barn och vuxen, mellan man och kvinna, mellan skämt och allvar, mellan lek och verklighet." Dessa personlighetsdrag har naturligtvis påverkat hennes konstnärskap. I sitt tidiga versskrivande influerades Harriet av den vid sekelskiftet populära "dårdikten", en genre som utövades i bl.a. "Strix" av Carl Benzon och något senare av Falstaff fakir. Men lyriska stämningar, ofta byggda på fina naturimpressioner var tidigt ett viktigt inslag i det hon skrev. När hon tyckte att en dikt blev för högstämd, tillgrip hon ofta ett vardagligt eller skämtsamt ord som kontrast. Resultatet blev en stilbrytning, en egenartad blandning av ironi och allvar, mellan gäckeri och troskyldighet. Hennes formspråk var traditionellt men

förnyat av stilbrott och parodierande grepp. Jag kan ana att just detta tilltalade den unge Hjalmar Gullberg i hans ovan nämnda positiva recensioner av Harriet Löwenhjelm.

I den gamla, fina litteraturantologin *"Svensk litteratur I och II"* med Hilding Sallnäs och Staffan Björck som författare är också Harriet Löwenhjelm representerad. Antologin har använts som kurslitteratur på många folkhögskolor och ingår i den klassiska folkbildningsserien. Jag kan lugnt säga att under min elevtid på Grimslövs folkhögskola på 1950-talet, var det tack vare denna antologi och läraren, litteratur- och poesien-tusiasten Gunnar Johansson, som mitt intresse för poesi väcktes. Där fäste jag mig tidigt vid två dikter av vår författarinna. Här en kommentar till den första säregna dikten nedan.

I det Löwenhjelmiska hemmet spelade religionen en viktig roll och varje morgon efter frukost hölls husandakt. Då var alla hemmavarande i familjen samlade inklusive eventuella gäster. Så föredrog mamma Margareta en betraktelse över en bibeltext, en psalmvers och välsignelsen. Vid dagens slut läste Harriet regelbundet ett stycke ur Bibeln innan hon somnade. Därigenom tog hon efter hand del av Bibeln rakt igenom från början till slut. Hon säger själv att hon hittade på en "ängslig husandaktsång", som hon brukade sjunga vid av- och påklädning. Där är husandakten och religionen den ängsliges skydd mot omvärlden men också en parodisk drift med husandaktens/religionens världs- och människosyn.

Vem kan längre hålla vakt emot allt som stormar.
Låt oss hålla husandakt, medan världen gormar.

Världen har en farlig makt, den vill slå ihjäl en.
Låt oss hålla husandakt, ty det lugnar själen.

Än är jag från världen fri, ack men huru länge.
Käre Herre, ståt mig bi mot dess fiskafänge.

Än är jag ej köttens träl, fast jag förnummit
lustan.

Herre Jesus hjälp min själ och för kampen rusta'n.

Mänskofrukten hyser jag. Hjälp mig käre Herre!
Hjälp mig både natt och dag, att det ej blir värre!

Är jag till förtvivlan bragt, är jag trött till döden,
låt oss hålla husandakt, ty det lindrar nöden.

Jakt på fågel

Under tiden på Konstakademien noterade Harriet i sin dagbok att hon skrivit två "jaktbizarrerier", varav den ena är dikten *"Jakt på fågel"* nedan. Hon ritar också en bild, som senare trycktes i *"Konsten att älska..."* Bilden föreställer en man iklädd hatt med fjädrar. I den flacka terrängen använder han ett ålderdomligt gevär med pipan uppsatt på en ställning och han skjuter mot en fågel. Ur pipan bolmar rök. Denna bild finns med i folkbildningsantologin.

Dikten utspelas på balladens och luntläsgevärens tid, men uttrycker samtidigt något symboliskt, generellt giltigt över tid. I dikten är omvärlden mycket klen-trogen till berättelsen om den skjutna dronten (som ansågs utdöd i slutet av 1600-talet). Skapandet som process innebär en liknande förhållelse: kravet på att fantasteriet ska tas för sanning. I mötet med den nyktra världen tvingas jägaren/konstnären dra sig undan. Och visst är dikten egenartad.

Tallyhoe, Tallyhoe jag har skjutit en dront,
en dront har jag skjutit med luntläsgevär,
då solen rann ned mot en blek horisont
och havet låg blankt mellan öar och skär.
Då bolmade rök i en luft som stod ljum,
och rymden var som ett ekande rum,
där skottet skullade fjärran och när.

Jag har skjutit en dront, jag har skjutit en dront.
Mina bröder stå upp av er makliga ro.
I kunden väl aldrig er tänkt något sån't
I krasse, förkrumpne och sene att tro.
Han var stor, han var brun, och han skrek som
ett barn
och vingarna klappade som på en kvarn,
då han föll i det rum, där som fiskarna bo.

Jag har skjutit en dront, jag har skjutit en dront
Och nu går jag till byn där som bröderna bo.
Nu vänder jag åter, men tom är min kont
och jag ropar ej mer tallyhoe, tallyhoe.
Och talar väl ej om det undret, som skett.
Jag känner er väl. I ha'n förr mig belett,
I krasse, förkrumpne och sene att tro.

Originalitet

Harriet Löwenhjelm är en av Sveriges mest originella diktare och samtidigt en uttrycksfull bildkonstnär. Hennes dikter kombinerar ohöjld livsglädje och

vanvördig humor med hjärtskärande allvar. Hennes unika tonfall har än idag en sällsynt förmåga att beröra och fascinera. Hon hade bara börjat sin bana som konstnär och poet när hon gick bort 1918.

I sin dagbok har hon tecknat en Pierrotfigur, en tillvarons vitklädda ensling, som sjöng hennes egen röst.

Världens barn har kutter och smek,
de hovera sig och gilja,
men de leker min egen lek
ensam bland ros och lilja.

Boel Hackman, docent vid Stockholms universitet, gav 2011 ut biografen *"Att skjuta en dront"* om Harriet Löwenhjelm. Detta blåste nytt liv i intresset för författarinnan och Harriet Löwenhjelm-sällskapet bildades. I anslutning här till gavs hennes samlade dikter ut för första gången.

Prenumerera på Folkhögskoleaktuellt

Om du är intresserad av att prenumerera på Folkbildningsrådets nyheter om folkhögskolan, gå då in på följande sida:
<http://www.folkbildningsradet.se/om-folkbildningsradet/nyheter/Folkhogskoleaktuellt>

Du klickar på länken **Prenumerera på Folkhögskoleaktuellt** och fyller i ditt namn och e-postadress

Folkhögskolans veteranförening har en hemsida och finns även på Facebook

www.vetfolk.dinstudio.se

Facebook: Sök efter
"Folkhögskolans veteranförening - öppen sida"
och gilla sidan

Replik till Stewe Claesons läsning av en rad jubileumsskrifter

Marianne Marcusdotter

Jag gratulerar till att du hittade så rolig läsning om folkhögskolor i olika jubileumsskrifter. Jag har inte läst dem, men väl en rad böcker om olika folkhögskolors aktiviteter under ett antal år, av vilka några har varit mycket läsvärda.

Nu ska du få höra vad som hände när jag läste den stora skriften i fyra band vid 100-årsjubileet. Där får man grundlig information om historien med filosofer, historiker, författare, nationalister, skarpskyttar och alla andra i folkhögskolegänget. I en av delarna beskrivs innehållet och metodiken i folkhögskolekurserna.

Och här kommer vi till läsningen och vilka glasögon man har, vad man fokuserar på, vad man tycker är viktigt. Där är vi nog totalt olika. Bland alla kurserna fann jag även beskrivningen av kvinnokurserna, de var ju mycket kortare än männens och tog mindre plats. Men enligt den tidsandan var det också helt klart att man inte riktigt förstod sig på dem.

En kvinna, Cecilia Bååth-Holmberg, föreståndare för kvinnokursen på Tärna folkhögskola, får en kapitelrubrik och beskrivs jämte sin man. Det är ingen vacker bild man får av henne: makarna kommer att bli både nationalister och chauvinister, men det ses som Cecilias fel. Hon styr sin makes åsikter och är egentligen ansvarig för det han ger uttryck för, menar man. 1912 lämnade makarna folkhögskolan. De startade tidskriften Sveriges Vål och Cecilia kom att ägna sig åt författarskap.

Det var nog framförallt påhoppet på Cecilia Bååth-Holmberg som väckte min vrede. Jag blev arg och bestämde mig för att själv forska om de kvinnliga folkhögskolorna. Så visst är det så att vrede kan starta många bra processer.

Till att börja med ville jag veta vem Cecilia var. Cecilia Bååth-Holmberg var en enastående pedagog och långt före sin tid beträffande folkhögskolemetodik. Hon inrättade en skola för husmödrar på landet som omfattade ett jordbruk på 10 tunnland, ladugård och uthus, skolkökslokaler, matsal, ekonomibyggnad med tvättstuga, strykrum, mejeri och ostkammare. Hon ville skapa en helhet, en skola med undervisning och praktisk övning

i alla sysslor som utförs av kvinnor på landet, inte bara matlagning, bakning och städning, utan även skötsel av ladugård, smådjur och trädgård. Hon ville att eleverna skulle iaktta och reflektera och lära sig förstå alla handlingar.

Min forskning ledde till att jag skrev rapporten *"Folkbildarkvinnor"* som Skolöverstyrelsen gav mig pengar till att arbeta med och tryckte 1990. Där analyserar jag de kvinnliga folkhögskolornas särskiljande ämnen och arbete: kvinnorna finns på en kvinnlig arena – kvinnor utformar ämnena och pedagogiken – de får en identitet och frigörelse och skaparkraft genom de ämnen som stärker deras yrke som husmor. Jag lyfter fram tre "folkhögskolemödrar": Hedvig Holmström, Cecilia Bååth-Holmberg och Elisabeth de Vylder, stora föregångsgestalter inom den kvinnliga folkhögskolan. Några kvinnor som inte arbetar i folkhögskolevärlden beskrivs också som folkbildarkvinnor, bl.a. Elin Wägner, Frida Stéenhoff, Matilda Widegren, Sonja Åkesson. Min bok kom att användas som lärobok inom folkhögskollärarutbildningen.

Nu när mitt intresse var väckt forskade jag vidare. I några artiklar tar jag fram yrkesutbildningen: kvinnorna på de kvinnliga folkhögskolorna fick ju också yrkesutbildning, liksom männen. Deras yrke var husmor. Och utbildningen fokuserade på att visa deras skicklighet som husmödrar: genom den kvalificerade de sig till att få rösträtt. Utbildningen var alltså samtidigt en kamp för rösträtten.

Tillsammans med Göran Sallnäs skrev jag boken om Elisabeth och Ludvig de Vylder – jag om Elisabeth – två folkhögskolegestalter som startade Tornedalens folkhögskola och åstadkom fantastiskt mycket för människorna i de karga norrländska bygderna och sedan på Katrineberg i Halland.

Den roligaste boken jag skrev var *"att sprida ljus och klarhet öfver företeelserna i köket..."*, som handlar om hur den vetenskapliga förändringen och industrialiseringen sätter spår på de kvinnliga folkhögskolorna. Bilden på

framsidan belyser detta: en kvinna i shinglat hår, vacker klänning och fina kängor står bredvid en Colibri-separator från Alfa Laval, den gör arbetet och hon kan ha bästa klänningen på sig när hon sätter i gång den. I boken beskriver jag vad som sker i undervisningen i mejeri, skolkök och textil slöjd. Nya vetenskapliga rön har stor påverkan. Några skolor har fest när elektriskt ljus installeras.

Några exempel: Symaskiner och strykugnar blev hjälpmedel i den textila slöjden. Malmö Valskvarn visar stor generositet, bl.a. får Jönköpings läns folkhögskola 100 kg vetemjöl 'Malmö Best Patent' samt ett antal kokböcker för utdelning bland eleverna. Ämnet skolkök förvetenskapligades, det krävde åtskilliga studier av vetenskapliga rön inom allt som rörde hushållet, även ekonomi. Jag skriver: "Ingen förstod nog riktigt att de hurtiga unga kvinnorna i sina vita förkläden och huvuddukar i skolköket var fullfjädrade vetenskapskvinnor som inköpte råvarorna och tillagade maten efter alla tidens vetenskapliga landvinningar i ämnet."

En del års vistelser på Cypern vintertid gav mig kännedom om de cypriotiska kvinnornas textila slöjdarbete. Efter en artikel i Årsboken 2017 för föreningen för folkbildningsforskning har jag nu skrivit boken *"Freja och Afrodite"* med omfattande beskrivningar av de cypriotiska och svenska kvinnornas textila arbete från äldsta tid. Beträffande Sverige ger jag stort utrymme åt de kvinnliga folkhögskolornas fantastiska insats för textilt arbete. Deras vävar, broderier och spetsar visades inte bara på folkhögskolornas avslutningar utan vid många högtidligheter i olika organisationer och även utomlands på världsutställningar, bl.a. i USA. De påverkade hemslöjden i hela Sverige och räddade gamla mönster och tekniker till eftervärlden.

Ja, så här mycket skriverier kan det bli när för mig misshagliga uppgifter i Svensk Folkhögskola 100 år väcker min vrede. Vrede kan vara bra i många sammanhang.

Valla folkhögskola och Vallastaden

Monica Roselius

Valla folkhögskola har liksom många folkhögskolor fått sin plats tack vare en frikostig donator från forna dagar: Henrik Westman, Linköpings störste donator genom tiderna. Han ägde en stor del av den mark som staden både då och nu disponerar, och skänkte allt till Linköpings stad i sitt testamente. Visserligen med förbehåll att framför allt natur och kultur skulle främjas, men det går ju att tänja på. Att på 1960-talet förlägga en folkhögskola till Westmans stiliga herrgård var i alla fall helt i donatorns andemening.

I september 2017 var Valla folkhögskolas omgivning späckad av både lokala och tillresta företag, journalister, föreningar, hugade spekulanter och enskilda intressenter på grund av invigningen av *Vallastaden* – en bomässa i ”en stadsdel för framtiden”. Mitt på ett av alla platta gården kring folkhögskolan finns nu en märklig skapelse, en stadsdel som ger association både till en medeltida Hansastad, en gyttig stadskärna i ett extremt trångt city och – inte minst – en arkitekternas lekstuga. Skulle varit roligt att höra Westmans kommentar!

Vad Westman skulle tyckt över huvudet om användningen av hans gamla marker kan man ana. Han var en lantbrukare och patron av gamla stammen, som körde med oxar i stället för hästar till sin död på 1930-talet. Åkermarken har varit odlad åtminstone sedan järnåldern – nyligen har man grävt fram en bondgård som brukats från 600-talet e.Kr. och även in i vikingatid.

Vallastaden på gång

Några decennier efter Westmans bortgång såg Valla herrgård med omgivning ut som det gjort i åtskilliga århundraden, åtminstone sedan 1251, då Birger Jarl höll fest på Valla stormannagård efter sonen Valdemars kröning i Linköpings domkyrka.

Staden vilade ännu på 1960-talet på dessa lagrar med landshövding, domkyrka och biskop samt sina många regementen och skolor med gamla anor, modernt kompletterat med framför allt flygindustrins SAAB.

Folkhögskolan med universitet på tomten

Men nu började det hända saker: Linköping fick universitet! Till att börja med utspritt i diverse lokaler i stadens centrum, men snart för trångbott. Då kom de vidsträckta markerna kring Valla gård väl till pass! Snabbt uppfördes under 1970-talet en rad plåtliknande lådor som fylldes av akademiska institutioner. Vi som arbetade på grannen Valla folkhögskola kallade det ”studentfabriken”.

I den stolta yran kring att få universitet glömde makthavarna ofta bort folkhögskolan – det var ytterst nära att grävskeporna rev Vallas äldsta byggnad, den gamla tvättstugan som blivit elevernas gillesstuga. Vallas rektor måste kasta sig över telefon till kommunens ansvariga när diverse intrång hotade.

Studentkåren ville göra Vallas herrgård till sin festlokal. Folkhögskolan fick också propåer om att flytta sin verksamhet helt, t ex till Västerby flera mil bort från staden. Det var förstås otänkbart – Vallas läge nära staden men ändå i en egen kulturmiljö var perfekt för en folkhögskola i modern tid!

Idag ligger Valla folkhögskola som en liten enklav mitt bland univer-

Valla folkhögskola, herrgården

sitetshuset, de statliga verken och – från i år – den nya Vallastaden. Bara en av förmodligen många folkhögskolor som fått se sin omgivning förändras radikalt. Kvar finns lyckligtvis Valla friluftsområde med Gamla Linköping, likaså Vallaskogens naturreservat (också hotat men fredat genom lokal folkomröstning). Men gamle Westmans vidsträckta gården, ängar och hagar lockar till ökad nutida användning. Vallastaden är ett av projekten.

Folkhögskolan hakar på

Folkhögskolor brukar vara listiga med att försvara och saluföra sin skola – så gjorde också Valla när bomässan Vallastaden slog upp sina portar. I lokalpresen annonserades ett Öppet hus på skolan där man bl a kunde äta lunch och fika i matsalen, vilket lockade åtskilliga gäster. Utomhus kunde besökarna följa en informativ tipspromenad mellan folkhögskolan och Vallastaden.

Mera långsiktigt finns folkhögskolan också representerad inom Vallastadens domän, där de boende får hyra en liten odlingslott. Valla folkhögskola har hakat på och börjat odla på sin jordbit. Dessutom har folkhögskolan väckt arkeologernas intresse – kan man hitta samband mellan den nyligen hittade forngården Valla och nuvarande Valla herrgård på folkhögskolans plats?

En gammal trotjänare som jag (nästan 40 yrkesår på Valla) gläder sig åt att skolan med sina spännande historiska rötter finner nya vägar att sticka upp mitt i bomässor och byggprojekt. Som skolans 50-årskrifts titel anger: *Valla folkhögskola – möjligheternas plats*.

Uppståndelse i Cookham

Hans Lundén

Jag är stamkund på Kupan i Mariefred. Egentligen heter det numera med sedvanligt sinne för språklig logik Röda Korset Second Hand, ungefär som Bil Sweden, men både jag och personalen säger fortfarande Kupan. Hursomhelst handlar jag både kläder, hushållsartiklar och böcker där.

För ganska många år sedan kom jag över några engelska konstitidskrifter. De kunde handla om Gwen Jones, Piero della Francesca eller Uccello men det var numret om Stanley Spencer som fångade mig mest. Jag läste om denne engelske konstnär att han skapat målningar i ett kapell ägnat en soldat som dött i sviterna av malaria efter första världskriget. Jag läste att konstnären inspirerats av trettonhundratalskonstnären Giotto's skildringar i Scrovegnikapellet i Padua och såg att bilderna inte skildrade några heroiska scener.

Omedelbart beslöt jag mig för att innan jag dör vill jag se de här målningarna. År 2010 åkte jag och min fru och två goda vänner i väg till sydvästra England för att se kapellet. Det var då 60 år efter att mina föräldrar fotvandrat i trakterna och efteråt kunde jag berätta för min då nästan hundraåriga mamma om besöket.

Stanley Spencer föddes 1891 i den lilla staden Cookham, väster om London. Han var tredje barnet av åtta överlev-

Självporträtt av Stanley Spencer

vande i en ganska brokig familj. Fadern var organist i en liten landsortskyrka. Alla barn var musikaliska och undervisades i ett litet skjul på tomten av fadern och senare av äldsta syskonen. Stanley var inte bara musikalisk utan även mycket konstnärligt begåvad och kom redan som tonåring in på Slade School i London som då var den främsta utbildningen för unga "moderna" konstnärer. Till hans skolkamrater hörde bl a Dora Carrington. Medan de andra eleverna festade och levde ett glatt liv i London

Altartavlan i Sandham Memorial

tog alltid Stanley tåget hem till mamma och pappa när lektionerna var slut. Kamraterna gav honom då öknamnet "Cookham". Så var det 1914 och världskriget avbryter hans måleri. Han söker då tjänst som sjukvårdare och arbetar på Beaufort War Hospital. 1917 söker han sig till fronten och förflyttas till Makedonien. Efter kriget fortsätter han sitt måleri mest med bilder från Cookham. Han får nu uppdraget från familjen Behrend, en judisk affärsfamilj med starka konstnärliga och musikaliska intressen, att dekorera ett kapell som ska uppföras till minne av fru Behrends bror, Thomas Sandham. Även han hade tjänstgjort i Makedonien och dött i sviterna av malaria. Till familjens umgänge hörde också tonsättaren Benjamin Britten och hans livskamrat, sångaren Peter Pears.

Under flera års tid på tjugotalet

arbetar Spencer med målningarna. Under den här tiden träffar han Hilda Carlyle, också konstnär. De gifter sig och får två flickor. Målningarna i kapellet skildrar inga stridsscener utan är snarare minnesbilder från den egna tiden som sjukvårdare. Det bäddas sängar, tvättas sängkläder och sår ses över, de sårade kommer med slädar dragna av mulor in till operationssalen. I altartavlan reser sig soldaterna ur sina gravar, rullar ihop sina benlindor och bär iväg sina vita träkors till Kristus någonstans i fjärran.

Ja, det är sannerligen en både märklig krigsskildring och en mycket annorlunda kyrkomålning. En brittisk konsthistoriker har beskrivit det som att skildra himmelriket i ett helvetes krig. Efter utsmyckningen av kapellet fortsätter Spencer att skildra hemstaden.

Stanley Spencer älskar sin hustru och hon honom men han vill älska med henne och hon tycker att de fått två barn och varför skulle man annars älska med någon säger hennes religiösa övertygelse. Man kan se på hans bilder av henne att hon vänder bort sin blick. Men Patricia Preece vänder inte bort sin blick. Hon är också konstnär, utbildad hos André Lothe, aktuell med en stor utställning på Waldemarsudde.

Spencer blir fullkomligt uppslukad av Patricia. Han tar ut skilsmässa från Hilda och gifter sig med Patricia. På ett kort kan man se Spencer med sin vän Jas Wood på ena sidan och den nygifta Patricia Preece på den andra. Vid Patricias andra sida står hennes älskarinna Dorothy Hepworth. Bröllopsresan går till Dorothy's syster, den välkända skulptrisen Barbara Hepworth i St Ives. Alltså Dorothy och Patricia åker men Stanley stannar kvar i Cookham eftersom Hilda inte vill följa med. Så knasigt verkar hans liv vara. Han blir utnyttjad av Patricia som han formellt

Konsthörnan

Hans Lundén

Fr.v: Dorothy Hepworth, Patricia Preece, Stanley Spencer, Jas Wood

men inte i fysisk mening är gift med. Patricia för över hans hus på sig och vägrar med Spencers stigande inkomster att skilja sig från honom. Men det är inte hans privatliv som är det mest fascinerande. Det är hans konst. I en rad bilder med religiösa motiv skildrar

han den bibliska historien utspelad i Cookham. Medan befolkningen strör ut palmer och brer ut kläder rider Kristus in på High Street på en åsna. I det gamla bryggeriet sitter Kristus omgiven av sina lärjungar vid nattvarden. Han korsfästs vid Dovers vita klippor och på kyrkogården i Cookham reser sig något förvånade och glada, de uppståndna döda. Spencer är där naturligtvis och även Hilda. Inte Patricia. Under andra världskriget får Spencer uppdraget att skildra varvsarbetarna vid Clydevarvet i Glasgow som bygger fartyg åt brittiska marinen. I en rad stora bilder som nu hänger på Imperial War Museum skildras varvsarbetarna som i sina avlagda kostymer hamrar och svetsar. Mot slutet av sitt liv, 1959,

blir han adlad och kan titulera sig Sir Stanley Spencer. Han lyckas köpa sig en ny egen bostad i Cookham men dör samma år 1959. Hela sitt liv skriver han kärleksbrev till Hilda. Hans grav finns på kyrkogården i Cookham där de döda uppstod. I graven finns också Hilda. På gravstenen kan man läsa att hon dog 1950. Ändå "hela sitt liv skrev han kärleksbrev till Hilda". En märklig, liten, 158 cm lång människa, i en liten stad men en stor konstnär.

I Sverige har intresset för den europeiska kulturen oftast kanaliserats till brittisk litteratur, tysk musik och fransk konst. Jag hoppas att jag för er läsare något rubbat den synen.

Kristus rider in på High Street i Cookham

Smörgåsätning bland sängliggarna

Här följer ett utdrag ur KARIBU:s senaste nyhetsbrev
Redaktionen

Goda nyheter

Från Karibu Tanzania Organization i Iringa kommer Mia Mjengwa med goda nyheter om FDC:nas framtid. Äntligen har utbildningsministeriet bestämt sig för hur FDC:na ska placeras in i det tanzaniska utbildningssystemet. Så här mejlar Mia:

Som ni vet blev FDC:erna flyttade till Ministry of Education, Science and Technology förra året. Det har under en tid varit oklart vilken roll FDC:erna ska spela i det nya ministeriet. Nu har det klarnat och vi är väldigt glada för hur FDC:erna hamnat i fokus för att jobba med Out of School Youths and Vulnerable groups. Goda nyheter är att det nu kommer att satsas på FDC:s. Det kommer att utvecklas ett curriculum på swahili med ett nationellt godkänt certificate. Det här har vi lobbait för länge. Secondary ska också införas i samarbete med IAE för de som vill läsa extra på sin FDC.

Vi har varit på diverse möten med ministeriet och också med Världsbanken som nu går in med pengar för Skills Development. Våra Mamakurser kommer att hamna på FDC:

erna och det öppnar för nya samarbetspartners.

Utbildningsministeriet har gett ut en Concept Note där man konstaterar att det finns många drop outs från det formella skolsystemet och att FDC:na kan spela en stor roll i att fånga upp fler av de man kallar Out of School Children/ Youths.

Längre ner i texten föreslår MoEST (Utbildningsministeriet) att man satsar 500 000 000 Tsh per FDC, det blir då en upprustning av byggnader, klassrum, yrkesutbildningslokaler och undervisningsmaterial.

Mycket glädjande besked! Nu ser vi med spänning fram mot upprustningen av FDC:na.

Glad Mia med fint besked

Folk Development Colleges (FDC) i Tanzania är skolor som etablerades under 70-talet med de nordiska folkhögskolorna som förebild.

Jag + folkhögskolan = sant

Lars Hjertén

Här kommer ett bidrag från Lars Hjertén i vår serie **Jag + Folkhögskolan = Sant**

Min första kontakt med folkhögskolan var när jag sommaren 1958 bodde på Axevalla hed under min militärtjänst. Närmsta granne var Axevalla folkhögskola. Där gick en grupp flickor i min egen ålder en sommarkurs och vi träffades en del på fritiden. Jag tyckte att skolformen verkade intressant, långt mera intressant än gymnasiet, där jag tillbringat de senaste fyra åren. Jag hälsade också på hos rektorsfamiljen Schmidt, där äldste sonen var min klasskamrat. Den friare skolformen, internatet och kontakten lärare/elever tilltalade mig också.

När jag senare var klar med min examen på Uppsala Universitet med huvudämnen historia och samhällsvetenskap, blev jag erbjuden en lärartjänst på min gamla skola, Skara läroverk, numera Skara Katedralskola, av skolans rektor Eva Åsbrink. Jag tackade nej och valde istället Hellidens folkhögskola i Tidaholm. Efter några år flyttade min fru och jag till Edelviks folkhögskola i Burträsk, där äldste sonen föddes på Skellefteå BB.

Rektor på skolan, Simon Hofverberg, blev min mentor, när jag fick hjälpa till på expeditionen med olika rektorsysslor och kontakten med Skolöverstyrelsen, där Simon hade vissa uppgifter. Gösta Vestlund kom också på besök vid något tillfälle.

Efter några år i Burträsk återvände vi

till Helliden, där jag blev erbjuden en ordinarie lärartjänst, vilket var viktigt på den tiden, när man var familjeförsörjare. Vi väntade också vårt andra barn. På Helliden fanns riksdagsmannen Birger Andersson med i styrelsen. Han var en av Tage Erlanders förtrogna och lyckades få en kriminalvårdsanstalt förlagd till Tidaholm, vilken gett kommunen tusentals jobb under årens lopp. Han fick också gehör för en egen polismyndighet i Tidaholm, som idag har reducerats till en ambulerande polisbil på onsdagar.

Kommunen har i höst beslutat att ge en central plats namn efter Birger Andersson. Birger berättade ibland om sina studier på Brunnsviks folkhögskola, där han i likhet med många från arbetarrörelsen fick sin utbildning. Han hade skolans legendariske rektor Alf Ahlberg som lärare och som litteratur fick man bland annat läsa Grönköpings Veckoblad, något som Birger tyckte var ganska märkligt.

1982 hamnade jag i riksdagen och fick en plats som ersättare i Utrikesutskottet. Det var lätt att känna sig hemma i utskottet med två folkhögskolerektorer i presidiet, Stig Alemyr som ordförande och Sture Korpås som vice ordförande. Vi var två ersättare i utskottet, båda folkhögskollärare, Sören Häggroth och jag. Fyra personer från lika många skolor. Stig Alemyr berättade ibland om arbetet på Vimmerby folkhögskola, Korpås var rektor på Wiks folkhögskola och Häggroth var lärare på folkhögskolan i Kiruna.

När jag lämnade riksdagen efter valet 1985 på grund av "Westerbergeffekten" blev jag rektor på Hjo folkhögskola och under åren där var jag ledamot i den senaste statliga utredningen om folkhögskolans roll i framtiden. En viktig fråga var om vi skulle acceptera yrkesutbildning inom folkhögskolan. Det gjorde vi redan genom de fritidsutbildningar som fanns, men jag var mera intresserad av att få kantorsutbildning på de skolor som hade Svenska kyrkan som huvudman, vilket bland annat gällde Hjo folkhögskola. Så blev det också.

När jag återvände till riksdagen i samband med Sveriges medlemskap i EU i mitten av 90-talet, var folkhög-

skolan inte längre så känd som tidigare. Jag hade suttit med i RIO:s styrelse under ett antal år och tillsammans med företrädare för RIO bildade vi en arbetsgrupp i riksdagen med representanter för alla riksdagspartier, som träffades några gånger per år för att få information om vad folkhögskolorna önskade av riksdagen. Vi kunde också informera representanterna för RIO om hur riksdagen arbetade med dessa frågor. Flera av oss fanns med i utbildningsutskottet.

Kunskapslyftet, som var en stor satsning från staten och som gav folkhögskolan en viktig roll, utvärderades av en statlig utredning de första åren på det nya seklet. Den blev ganska omfattande. Jag deltog i utredningen och vi fick en bra skrivning om folkbildningens och folkhögskolans roll, där vi betonade bildningens betydelse, inte bara utbildning. Jag kunde på ett gruppmöte med moderata riksdagsgruppen informera om betydelsen av en skola vid sidan av stat och kommun, vilket var viktigt, eftersom kunskapen om folkbildning lämnade mycket övrigt att önska i gruppen. Propositionen, som följde på utredningen, blev dock ganska mager och saknade konkreta förslag om vad kunskapslyftet egentligen syftade till.

Vad jag saknar idag är en debatt om folkbildningens och folkhögskolans roll i samhället. Frågor som Pisa-undersökningar och annat, som enligt min åsikt är av mindre betydelse, dominerar, när de inte sätts in i ett sammanhang. Jag kommer ihåg Alf Ahlbergs engagemang i frågan, som jag minns att Gösta Bohman hänvisade till i ett av sina ideologiska linjetal, där humanism och bildning betonades.

Gösta Vestlund, nestorn inom svensk folkhögskola, har betytt mycket under lång tid. När jag gick Åsakursen för mer än ett halvsekel sedan mötte jag Gösta för första gången. I föreläsningar och samtal gav han en inblick i vad vi borde syssla med inom folkhögskolan. Jag minns fortfarande, att vi lyssnade uppmärksamt på hans budskap och jag insåg att folkhögskolan gav den utbildning jag ville ägna mitt yrkesverksamma liv åt, något som jag senare aldrig ångrat.

Veteranen noterar

Ny högskoleförberedande kurs i musik (aug)

Martin Gjerstad är musikproducent och låtskrivare till ett flertal artister. Han ligger också bakom Österlens folkhögskolas kurs i Musikkomposition som startade nu i höst. Under ett år får man möjlighet att lära sig musikkompositionshantverket och även spela in sin musik på legendariska Gula studion i Malmö.

– Den vänder sig till alla som har ett intresse av att skriva och komponera musik oavsett det handlar om symfoniorkester eller jobba med songwriting, säger huvudlärare Martin Gjerstad som också tidigare varit gästlärare på musikkonservatoriet i Köpenhamn och är musikproducent/låtskrivare till en rad olika artister som Anouk, Cardigans och Martha Wainwright.

– Kursen handlar om det musikaliska hantverket och har en analog ingång. En kunskap som håller på att gå lite förlorad, för det handlar inte bara om att skapa ett beat och en topline. Det finns en massa tekniker och tanken är att den här utbildningen ska fylla på den verktygslådan, säger Martin Gjerstad.

Olika syn på kunskapslyft på IOGT-NTO:s folkhögskolor (sept)

Regeringen genomför nu ett stort kunskapslyft för att ge fler chansen att utbilda sig. Satsningen ska ge 5 000 nya utbildningsplatser inom folkhögskolan, däribland IOGT-NTOs folkhögskolor.

Utbildningssatsningen kommer att kosta 671 miljoner kronor årligen och pengarna fördelas på de folkhögskolor som är villiga att utöka antalet utbildningsplatser inom allmän och särskild kurs.

På IOGT-NTOs folkhögskola Tollare är man mycket positiv till kunskapslyftet, som man hoppas ska leda till att skolan får fler deltagare.

– Det är glädjande att regeringen anser att folkhögskolorna är en kraft att räkna med och att vi kan bidra till att fler utbildar sig och får arbete, säger Tollares rektor Mats Kempinsky. Han menar att skolan nu kan ta in ännu fler elever och att den allmänna kursen

kan utvecklas och förbättras. Jag tänker också att satsningen kommer att gynna IOGT-NTO. Genom att bedriva bra utbildning för fler stärks nykterhetsrörelsens varumärke, säger Mats Kempinsky.

På Wendelsbergs folkhögskola är man däremot avvaktande till att utöka verksamheten, trots att möjligheten nu finns tack vare regeringens kunskapslyft.

– På Wendelsberg har vi under de två senaste åren lagt stor kraft på att bedriva kurser för nyanlända på olika sätt. Det arbetet har varit omfattande och i nuläget känns det inte möjligt att utöka ytterligare. Vi behöver då fler lokaler och fler lärare och det är inte aktuellt för oss i nuläget, säger Sören Eriksson, rektor på Wendelsberg.

Han menar att det inte är intressant för skolan att skapa fler extra platser till lika låg ersättning som man får i dag, eftersom ekonomin inte går ihop. Bland annat lärarnas löner släpar efter.

– Om det inte sker en rejäl ökning av ersättningen per deltagarvecka, så kommer vi att få svårt att behålla de kompetenser vi har på vår folkhögskola, konstaterar Sören Eriksson.

Furuboda folkhögskola kan räddas av statliga pengar (sept)

I regeringens höstbudget föreslår gymnasie- och kunskapslyftsminister Anna Ekström mer pengar till folkhögskolorna. Det betyder en ljusning för Furuboda folkhögskola.

I regeringens budgetproposition föreslås bland annat en höjning av det särskilda utbildningsstödet med 30 miljoner.

Jenny Anderberg är verksamhetschef på Furuboda:

– Jag blev jätteglad för detta. Vi har gått minus i flera år och sagt upp personliga assistenter. Sen undrar jag hur pengarna ska fördelas, säger hon.

Regeringen vill ge 675 miljoner mer till folkhögskolorna nästa år, varav 30 miljoner just är särskilt utbildningsstöd.

– Vi ökar pengarna som är öronmärkta för elever med funktionsvariationer, säger Anna Ekström.

”Det här är en glädjens dag” (okt)

För 22 år sedan byggdes idrottshallen vid Glimåkra folkhögskola. Nu är det dags för nästa stora bygge på området.

Det blir en 294 kvadratmeter stor byggnad för sex miljoner kronor. I oktober var det symbolisk start med spadtag i jorden.

– Det här är en stor dag, en glädjens dag. Och en stor investering, vilket är en tydlig signal på att vi tror på folkhögskolans roll även i framtiden, sa rektorn Joakim Hector.

Bygget beräknas vara klart i månads-skiftet maj-juni 2018 och folkhögskolan, som för tillfället utnyttjar nuvarande klassrum maximalt, ska börja använda lokalerna lagom till höstterminens start några månader senare.

Knutbypastorn antogs till folkhögskolan (nov)

Förre Knutbypastorn Helge Fossmo, numera Iversen, var på väg att börja studera vid Oskarshamns folkhögskola förra året.

Det framkommer nu i samband med att den livstidsdömde Helge Iversen har ansökt om att få sitt straff omvandlat till tidsbestämt.

I ett yttrande som lämnats in i samband med det, framkommer att Helge Fossmo kommit in på Svenska kyrkans grundkurs på Oskarshamns folkhögskola. Det skedde redan under våren 2016.

– Det stämmer att vi antog honom då. Men det var ju mer preliminärt och byggde på olika förutsättningar och till slut tackade han själv nej till platsen, säger dåvarande rektorn Sven Gunnar Persson.

I senaste utgåvan av Folkhögskoleaktuellt finns ett stort antal intressanta noteringar under rubrikerna:

Folkhögskolekurs för nyanlända träffar rätt

Folkbildningsrådets utvärdering av Etableringskurs på folkhögskola visar att insatsen träffar rätt.

Nybloggat på #folkbildning

Matchning på modet, validera mera,

regional utveckling och kompetensförsörjning och vad har egentligen Agenda 2030 med folkbildningen att göra? I vår blogg #folkbildning lyfter och analyserar vi frågor av relevans för folkbildningen.

EU-ministrar besöker Hagabergs folkhögskola

EU-ministrar träffas i Södertälje för att diskutera utbildningens roll för etablering på arbetsmarknaden. Vård för mötet är gymnasie- och kunskapslyftsminister Anna Ekström.

Kartlägg folkbildningens arbete med nationella minoritetsgrupper

Det är viktigt att ett nationellt minoritetsperspektiv genomsyrar hela folkbildningens verksamhet, skriver utbildningsdepartementet i ett betänkande. Nu vill Folkbildningsrådet få uppdraget att kartlägga och ta fram en handlingsplan för arbetet.

Två nya folkhögskoleverksamheter godkända

Stiftelsen Pingstförsamlingarnas skol- och kursverksamhet, PSK, ska starta en skola i Göteborg 2018. PSK är idag huvudman för fyra folkhögskolor.

Den andra ansökan som har beviljats gäller försöksverksamhet för Gyllenhusets folkhögskola, Göteborg. Bakom ansökan står Arbetarrörelsens folkhögskola i Göteborg.

Stort intresse för matchning inom folkbildningen

Tre studieförbund och fyra folkhögskolor får dela på tre miljoner kronor i projektmedel till matchningsinsatser inom folkbildningen 2018

13 procent av studiestartsstödet går till folkhögskolestudier

Av 800 ansökningar om studiestartsstöd som inkommit i oktober gäller 66 av dem studier på folkhögskola. Det visar nya siffror från CSN. Yttranden från studeranderättsliga rådet

Nya yttranden från Folkhögskolornas studeranderättsliga råd finns att läsa på webben.

Vill du ha mer detaljer, gå till

<http://www.folkbildningsradet.se/om-folkbildningsradet/nyheter/>

Seminarium kring Folkhögskolans internationella arbete

Datum: 23 januari 2018

Plats: Skeppsholmens folkhögskola

Tidsplan:

- 9.30 Välkomstkaffe
- 10.00 Folkhögskolans internationella arbete, medverkan Ebbe Andersson, vice ordförande i Karibu, samt Clara Hyldgaard-Nankler, författare till snart utkommande bok om rubricerat ämne.
- 13.00 Lunch
- 14.00 Konstituering av regional förening i Stockholm av Folkhögskolans Veteranförening.
- 14.30 Dialog och erfarenhetsutbyte mellan Skeppsholmens idag aktiva lärare och Veteranföreningens medlemmar. Rektor Eva Ripa-Torstensson inleder.
- 16.00 Sammanfattning och avslutning.

Kostnad: Lunch serveras till det facila priset av 40 kr. Kaffe f m och e m bjuder skolan på!

Ytterligare upplysningar och anmälan (senast 16 januari):

Anita Jonsson, mobil: 070 373 99 46, e-post: anitajonsson46@gmail.com, eller

Björn Grip, mobil 070 540 95 79, e-post: bjornagrip@gmail.com

Ps: Efter förfrågan vill jag göra klart att **alla** veteraner är välkomna, alltså inte enbart Stockholmare!

En folkhögskola mitt i miljonprogrammet!

Bo Scharping

Det var en liten skara av erfarna seniorer från det västsvenska distriktet av Folkhögskolans Veteranförening som på onsdagen den 4 oktober 2017 samlades på Borås folkhögskola. Där fanns tidigare rektorer och lärare med sina rötter bl.a. i Fristad, Viskadalen, Mullsjö, Södra Vätterbygden, Arbetarrörelsens folkhögskola i Göteborg, Ljungskile osv. Rektor Camilla Karlsson gav en engagerad beskrivning av hur Borås Folkhögskola blivit till efter många års kamp.

Det hela startade som en filial till Viskadalens folkhögskola, som i olika omgångar varit engagerad i Borås. Att filialen startades på Hässleholmen var ganska naturligt. Behovet där var stort och skolans fritidsledarlinje fanns under många år i den stadsdelen. Rektor Thomas Aronsson var en drivande kraft. När Viskadalen 2005 under sin nya ledning hade andra planer och ville dra sig ur trädde Fristads folkhögskola under

ledning av Leila Pekkala in. Skolan hade fram till dess drivits som ett arbetsmarknadsprojekt med EU-pengar.

En skolförening med en interimsstyrelse bildades med lokala aktörer som ABF Sjuhärad, Hyresgästföreningen, AB Bostäder samt representanter för Borås Stad. 2007 uppfyllde skolan Folkbildningsrådets krav för att ansöka om att bli en självständig folkhögskola och efter flera ansökningar var det 2015 äntligen dags. Borås folkhögskola stod på helt egna ben. Idag har Albanska kulturföreningen samt föreningen Varken hora eller kuvad (VHEK) tillkommit bland huvudmännen.

Folkhögskolan har ett lokalt upptagningsområde och erbjuder studier på grundskolenivå, och fr.o.m. i höst även gymnasienivå. Eleverna har nästan alltid invandrarbakgrund. Många har sina rötter i Somalia. Men även bosniska, turkiska och kinesiska elever förekommer.

Det mångkulturella perspektivet framhävs i skolans måldokument samt vikten att ha ett globalt perspektiv. Jag har själv flera gånger hoppat in som vikarie och imponerats av studieivern hos alla elever.

Skolan är idag inhyst i stora nyrenoverade, fräscha lokaler på Solvarvsgatan. Tidigare var man ganska trångbodd i den lilla röda kvartersstugan i Hässleparken och i den lägenhet som ställdes till förfogande av AB Bostäder. På de ca 700 m² är den tidigare trångboddheten historia. I den stora cafeterian hålls kulturkvällar där eleverna är engagerade att tillhandahålla fika.

I den efterföljande diskussionen som leddes av Per Stjernqvist, tidigare på Ljungskile, gjordes jämförelser med hur det för hundra år sedan var att starta en folkhögskola. Det konstaterades att det finns många likheter med idag.